

Vastaus 8.6.2026 tehtyyn aluevaltuustoaloitteeseen "Vaikuttamistoimielimien aloitteentekooikeus aluevaltuuston kokouksissa" (Hokkanen Mikko)

Aluehallitus 24.8.2026 § 150

7801/00.01.02.02/2025

Valmistelija

Hallintopalvelujohtaja Antti Laurikainen, puh. 044 3512502

Hallinto- ja osallisuusasiantuntija Christian Juhola, puh. 040 354 6741

Juristi Tarja Poikolainen, puh. 040 359 9483

Aluevaltuutettu Mikko Hokkanen on tehnyt 8.6.2026 valtuustoaloitteen, jossa esitetään Etelä-Savon hyvinvointialueen (Eloisa) hallintosäännön muuttamista siten, että hyvinvointialueen ja kuntien vaikuttamistoimielimien mahdollisuuksia vaikuttaa hyvinvointialueen toimintaan vahvistettaisiin antamalla niille aloitteentekooikeus hyvinvointialueen toimivaltaan kuuluvissa asioissa.

Aloiteprosessin kehittämistä valmisteltu yhteistyössä hyvinvointialueen vaikuttamistoimielinten kanssa kevään 2026 aikana. Valmistelussa on tarkasteltu kuntien vaikuttamistoimielimien lausuntojen ja kannanottojen käsittelyä Eloisassa sekä arvioitu hyvinvointialueen vaikuttamistoimielimien aloiteoikeuteen liittyviä oikeudellisia, toiminnallisia ja osallisuuteen liittyviä näkökulmia. Asiaa on käsitelty hyvinvointialueen vaikuttamistoimielimille esitetystä muistiossa (liitteenä) sekä siihen liittyvässä jatkovalmistelussa.

Hyvinvointialuelain 30 §:n mukaan hyvinvointialueen jäsenellä on oikeus tehdä aloitteita hyvinvointialueen toimintaa koskevissa asioissa ja palvelun käyttäjällä kyseistä palvelua koskevissa asioissa. Sama aloiteoikeuden lähtökohta on kirjattu myös Etelä-Savon hyvinvointialueen hallintosäännön 19 §:ään. Vaikuttamistoimielinten jäsenet voivat siten valmistella ja tehdä yhteisiä aloitteita sekä kerätä niille kannatuksia hyvinvointialuealoite.fi-palvelussa. Vaikuttamistoimielimien näkemykset voidaan näin saattaa hyvinvointialueen käsiteltäväksi nykyisten osallistumis- ja vaikuttamiskanavien sekä hyvinvointialuealoitteiden kautta ilman erillistä toimielinkohtaista aloiteoikeutta.

Vaikuttamistoimielimet eivät voi tehdä hyvinvointialuealoitteita toimielimenä, koska ne eivät ole hyvinvointialueen jäseniä eivätkä itsenäisiä oikeushenkilöitä. Hyvinvointialuelain mukainen vaikuttamistoimielimien tehtävä on tuoda valmisteluun ja päätöksentekoon kohderyhmiensä näkemyksiä, kokemuksia ja asiantuntemusta.

Hallintosäännössä vaikuttamistoimielimille on annettu merkittäviä osallistumis- ja vaikutusmahdollisuuksia. Nuorisovaltuustolla, vanhusneuvostolla ja vammaisneuvostolla on oikeus nimetä edustajansa aluevaltuuston kokouksiin läsnäolo- ja puheoikeudella. Vastaavasti niillä on edustus palvelulautakunnassa läsnäolo- ja puheoikeudella. Näiden lisäksi vaikuttamistoimielimet osallistuvat valmisteluun, antavat lausuntoja ja tekevät kannanottoja hyvinvointialueen toimintaan liittyvissä asioissa.

Hallintosäännössä on yksi nimenomainen poikkeus, jonka mukaan nuorisovaltuuston nimetyllä edustajalla on aloiteoikeus aluevaltuuston kokouksessa. Ratkaisun taustalla on nuorisovaltuuston erilainen oikeudellisen asema, sillä kaikilla nuorisovaltuuston jäsenillä ei ole mahdollisuutta vaikuttaa aluevaaleissa vaalikelpoisuuden tai äänioikeuden kautta.

Hokkasen aloitteessa esitetty aloiteoikeus vastaisi käytännössä valtuutetun aloiteoikeutta. Hallintosäännön 126 §:n mukaan valtuustoryhmällä ja valtuutetulla on oikeus tehdä kirjallisia aloitteita hyvinvointialueen toimintaa ja hallintoa koskevissa asioissa. Valtuutetun aloiteoikeus on osa edustuksellista päätöksentekojärjestelmää ja perustuu vaaleilla saatuun mandaattiin sekä valtuutetun asemaan hyvinvointialueen ylimmän päätösvallan käyttäjänä. Aloiteoikeuteen liittyy myös poliittinen vastuu hyvinvointialueen päätöksenteosta ja strategisesta ohjauksesta.

Vaikuttamistoimielimet eivät käytä hyvinvointialueen päätösvaltaa eivätkä ne ole osa edustuksellista päätöksentekojärjestelmää. Niiden tehtävänä on tukea valmistelua, edistää osallisuutta ja tuoda esiin eri väestöryhmien näkemyksiä. Vaikuttamistoimielimille annettava valtuutetun aloiteoikeutta vastaava oikeus muuttaisi olennaisesti niiden asemaa osallistumis- ja vaikuttamistoimielimistä kohti päätöksentekojärjestelmän rinnakkaista aloitekanavaa.

Hyvinvointialueella on lisäksi käytössä menettely, jolla myös kuntien vaikuttamistoimielimien näkemykset voidaan saattaa hyvinvointialueen valmistelun ja päätöksenteon tueksi. Kuntien vaikuttamistoimielimien lausunnot ja kannanotot kirjataan asianhallintaan, minkä jälkeen ne ohjataan käsiteltäväksi Eloisan vastaavassa vaikuttamistoimielimessä sekä tarvittaessa asian valmistelusta vastaaville viranhaltijoille. Menettelyn tarkoituksena on varmistaa, että kuntien vaikuttamistoimielimien näkemykset tulevat asianmukaisesti huomioiduiksi osana hyvinvointialueen valmistelu- ja päätöksentekoprosessia.

Vaikuttamistoimielimien vaikutusmahdollisuuksia ei tule tarkastella ainoastaan aloiteoikeuden näkökulmasta. Hyvinvointialueen vaikuttamistoimielimillä on suora yhteys valmistelusta vastaaviin viranhaltijoihin, osallistumismahdollisuuksia palvelujen kehittämiseen sekä oikeus antaa lausuntoja, tehdä kannanottoja ja osallistua asioiden valmisteluun. Monissa palvelujen toteuttamiseen ja kehittämiseen liittyvissä kysymyksissä nämä vaikuttamiskeinot mahdollistavat käytännössä nopeamman ja vaikuttavamman reagoinnin kuin asian eteneminen aluevaltuuston aloiteprosessin kautta. Hyvinvointialue pyrkii jatkossakin vahvistamaan erityisesti valmisteluvaiheen osallistumista, vuoropuhelua ja vaikuttamistoimielinten mahdollisuuksia tuoda näkemyksiään osaksi päätöksenteon tietopohjaa.

Edellä esitetyillä perusteilla hallintosäännön muuttamiselle ei katsota olevan oikeudellisia eikä toiminnallisia perusteita. Vaikuttamistoimielimien vaikutusmahdollisuudet ovat jo nykyisellään laajat, ja niiden osallistumista hyvinvointialueen toimintaan voidaan tarkoituksenmukaisimmin vahvistaa kehittämällä valmisteluun osallistumista, lausunto- ja kannanottomenettelyjä sekä vuoropuhelua hyvinvointialueen toimielinten ja viranhaltijoiden kanssa.

Toimivalta

Hallintosääntö 126.3 §

Hyvinvointialuejohtajan esitys:

Aluehallitus merkitsee vastauksen tiedoksi ja lähettää sen edelleen tiedoksi aluevaltuustolle, joka toteaa asian loppuun käsittelyksi.

Päätös:

Hyväksyttiin esityksen mukaan.

Tiedoksi